

Stabilitātes un izaugsmes pakts

Publicēts: 30.08.2020.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (turpmāk – Pakts) ir uz noteikumiem balstīts ietvars, lai koordinētu fiskālo politiku Eiropas Savienībā.

Pakts sastāv no diviem pasākumiem – preventīvie pasākumi un korektīvie pasākumi. Preventīvo pasākumu mērķis ir nodrošināt, lai fiskālā politika tiktu vadīta ilgtspējīgā veidā. Korektīvie pasākumi nosaka korektīvo darbību ietvaru tām valstīm, kurās ir pārmērīgs deficīts.

Pamats preventīviem pasākumiem ir valsts noteiktais vidēja termiņa budžeta mērķis strukturālā izteiksmē (t.i. cikliski koriģētā izteiksmē, neņemot vērā vienreizējos vai citus pagaidu pasākumus). Dalībvalstis izklāsta savus vidēja termiņa budžeta plānus stabilitātes un konverģences programmās, kas tiek iesniegtas un novērtētas ik gadu, sakarā ar daudzpusēju fiskālo uzraudzību Eiropas semestra ietvaros.

Korektīvais pasākums tiek realizēts ar Pārmērīga deficīta procedūru, kas ir pakāpeniska procedūra, lai labotu pārmērīgu deficītu, kas parādījies, pārkāpjot vienu vai abus noteikumus, t.i. budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3% no IKP un valsts parāds nedrīkst pārsniegt 60% no IKP (vai būtiski nesamazinās līdz 60% sliekšnim) kā noteikts Līgumā par Eiropas Savienības darbību.

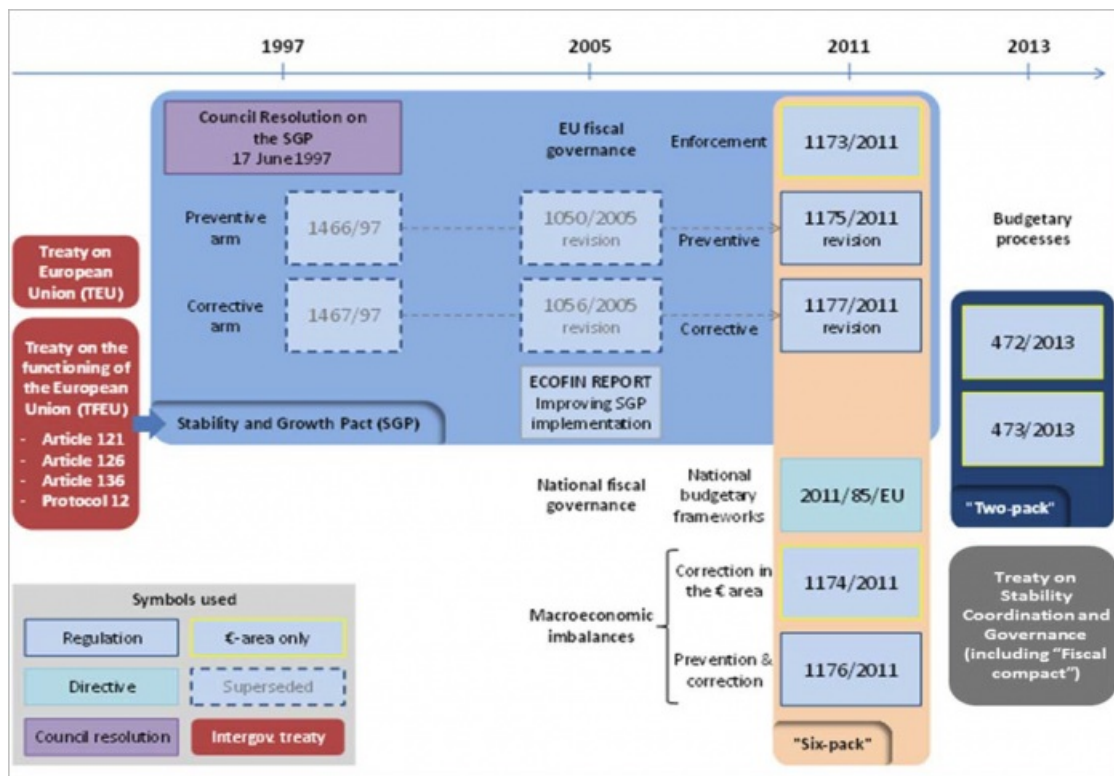
Neatbilstība Pakta preventīvajam vai korektīvajam pasākumam var novest pie sankciju uzlikšanas euro zonas valstīm. Korektīva pasākuma gadījumā, tā var būt ikgadēja soda nauda euro zonas dalībvalstīm un, attiecībā uz visām valstīm, iespējama Kohēzijas fondu finansējuma pārtraukšana, kamēr pārmērīgs deficīts tajās tiek izlabots.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 121. un 126.pants nodrošina Stabilitātes un izaugsmes pakta tiesisko pamatu. Kamēr 121.pants nosaka preventīvos pasākumus, 126.pants veido pamatu korektīviem pasākumiem un Pārmērīga budžeta deficīta procedūrai, un 12.protokols nosaka atsaucis vērtības – deficīts 3% no IKP un valsts parāds 60% no IKP.

Noderīgas saites (informācija angļu valodā):

- [Īsumā par Stabilitātes un izaugsmes paktu](#)
- [Īsumā par Ekonomisko un fiskālo pārvaldību Eiropas Savienībā](#)
- [Stabilitātes un izaugsmes pakts un ekonomikas politikas saskaņošana](#)
- [Līguma par Eiropas Savienības darbību 121.pants](#)
- [Līguma par Eiropas Savienības darbību 126.pants](#)
- [Līguma par Eiropas Savienības darbību 12.protokols](#)
- [Līguma par Eiropas Savienības darbību 136.pants](#)

Pakta regulējuma attīstība

Avots: Eiropas komisijas dokuments "[Vade Mecum on the Stability and Growth Pact](#)"

Pirmā ekonomikas pārvaldības pakete (Sešpaka)

Pirmā ekonomikas pārvaldības pakete jeb Sešpaka (angļu val. Six-pack) iekļauj piecas regulas un vienu direktīvu, un tāpēc to angļu valodā sauc par sešpaku. Tā stājās spēkā 2011. gada 13. decembrī un attiecas uz 27 dalībvalstīm ar dažiem specifiskiem noteikumiem attiecībā uz euro zonas dalībvalstīm, galvenokārt, attiecībā uz finanšu sankcijām. Sešpaka ietver ne tikai fiskālo uzraudzību, bet arī makroekonomisko uzraudzību ar makroekonomiskās nelīdzsvarotības procedūras palīdzību.

Fiskālā jomā, sešpaka stiprina Stabilitātes un izaugsmes paktu. Saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta dalībvalsts budžeta bilanci ir jāvirza uz valsts noteikto vidēja termiņa mērķi – tā saucamais preventīvais pasākums – un vispārējais valdības deficīts nedrīkst pārsniegt 3% no IKP, un valsts parāds nedrīkst pārsniegt 60% no IKP (vai būtiski jāsamazina līdz 60% sliekšnim). Sešpaka pastiprina gan Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvo, gan korektīvo pasākumu, t.i. Pārmērīga deficīta procedūru, kas attiecas uz valstīm, kas ir pārkāpušas deficīta vai parāda kritēriju.

Preventīva pasākuma kontekstā sešpaka nodrošina stingrāku fiskālo noteikumu piemērošanu, definējot, ko nozīmē „būtiska novirze” no vidēja termiņa mērķa vai koriģēšana ceļā uz to.

Turklāt, sešpaka nosaka, ka Pārmērīga deficīta procedūra var tikt piemērota arī tādās situācijās, kad valsts parāds, kurš pārsniedz 60% no IKP, nesamazinās līdz Līguma atsauces vērtībai pietiekamā ātrumā.

Finanšu sankcijas euro zonas dalībvalstīm tiek uzliktas pakāpeniski, no preventīviem pasākumiem līdz Pārmērīga deficīta procedūras pēdējiem posmiem, un var sasniegt 0.5% no IKP. Sešpaka ievieš reverso kvalificētā balsu vairākuma balsošanu vairumam sankciju, tādējādi palielinot iespējas ES dalībvalstīm. Reversais kvalificētais balsu vairākums nozīmē, ka Eiropas Komisijas rekomendācijas vai ieteikumi tiek uzskatīti par pieņemtiem Padomē, ja vien dalībvalsts kvalificētais balsu vairākums nenobalso pret.

2011.gada izmaiņas ievieša arī uzraudzību gan budžeta, gan ekonomikas politikā kopā ar Eiropas Semestri, lai nodrošinātu politikai sniegto padomu konsekvenci. Detaļas par Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanu dalībvalstīs ir noteikts ieviešanas nosacījumos (code of conduct), kas pēdējo reizi tika grozīti 2012.gada septembrī.

Noderīgas saites:

- [Eiropas Semestris](#)
- [Padomes Direktīva 2011/85/ES \(2011.gada 8.novembris\)](#)
- [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(ES\) Nr. 1173/2011 \(2011. gada 16. novembris\) par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu](#)

Līgums par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā

Šo līgumu parakstījušas 25 ES dalībvalstis (izņemot Apvienoto Karalisti un Čehijas Republiku). Līgums stājas spēkā, kad to ratificējušas vismaz 12 dalībvalstis. Līgums pilnībā attiecas uz līgumslēdzējām pusēm, kuru naudas vienība ir euro. Valstis, kuras nav euro zonā, līgums stāties spēkā tad, kad tās līgumu būs ratificējušas un būs pievienojušās eurozonai. Ja valsts, kas nav eurozonā, to vēlas, tā var paziņot, ka piemēros līguma sadaļas par fiskālo disciplīnu un ekonomikas politikas koordināciju ātrāk.

Ar šo līgumu līgumslēdzējas puses kā Eiropas Savienības dalībvalstis vienojas stiprināt ekonomiskās un monetārās savienības ekonomikas pilāru, pieņemot noteikumu kopumu, kuru mērķis ir uzlabot budžeta disciplīnu ar budžeta paktu, stiprināt savu ekonomikas politiku koordināciju un uzlabot eurozonas pārvaldību, tādējādi atbalstot Eiropas Savienības mērķus panākt ilgtspējīgu izaugsmi, nodarbinātību, konkurētspēju un sociālo kohēziju.

Līguma 3.panta 1.punkta minētās prasības par fiskālo disciplīnu nosaka, ka līgumslēdzējas puses nodrošina ātru konvergenci, lai sasniegtu savu attiecīgo vidēja termiņa mērķi. Šādas konverģences grafiku ierosinās Eiropas Komisija, ņemot vērā attiecīgajai valstij raksturīgus ilgtspējas riskus. Vispārējās valdības budžetam ir jābūt līdzsvarā vai ar pārpalikumu un vispārējās valdības gada strukturālā bilance atbilst attiecīgās valsts specifiskajam vidēja termiņa mērķim, kā definēts pārskatītajā Stabilitātes un izaugsmes paktā, un strukturālā deficīta zemākais rādītājs ir 0,5 % no iekšzemes kopprodukta tirgus cenās. Ja vispārējās valdības parāda attiecība pret iekšzemes kopproduktu tirgus cenās ir ievērojami mazāka par 60 % un ja publisko finanšu ilgtspējas risks ilgtermiņā ir neliels, vidēja termiņa mērķa zemākais rādītājs var sasniegt strukturālo deficītu, kas nepārsniedz 1,0 % no iekšzemes kopprodukta tirgus cenās. Līgumā definētos ārkārtējos apstākļos, līgumslēdzējas puses var uz laiku novirzīties no sava attiecīgā vidēja termiņa mērķa vai tā sasniegšanai noteiktajiem pielāgojumiem. Ja konstatētas ievērojamas novirzes no vidēja termiņa mērķa vai tā sasniegšanai noteiktajiem pielāgojumiem, automātiski iedarbina korekciju mehānismu. Mehānisms ietver pienākumu attiecīgajai līgumslēdzējai pusei īstenot pasākumus, lai noteiktā laikposmā novirzes novērstu.

Noderīgas saites:

- [Līgums par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā](#)
- [Vēstule Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā kontekstā](#)

Otrā ekonomikas pārvaldības pakete (Divpaka)

Otrā ekonomikas pārvaldības pakete jeb divpaka (angl.*Two-pack*, jo ietver 2 regulas), kas stājas spēkā 2013. gada 30. maijā un balstās uz sešpakas izmaiņām, ievieš papildu uzraudzību un uzraudzības procedūras euro zonas dalībvalstīm.

Šie noteikumi nodrošina sasaisti ar Stabilitātes un izaugsmes paktā esošo fiskālās uzraudzības ietvaru un, tanī pat laikā, ievieš plašu uzraudzības režīmu tajās euro zonas dalībvalstīs, kurās draud vai ir nopietnas problēmas, kas saistītas ar finanšu stabilitāti.

Divpaka ievieš euro zonas dalībvalstu budžeta projektu plānu novērtēšanu rudenī un uzlabo nacionālo budžeta ietvaru, pieprasot izveidot neatkarīgas struktūras, lai kontrolētu nacionālos fiskālos likumus un budžeta ietvaru, kas balstīts uz neatkarīgām makroekonomikas prognozēm.

Euro zonas dalībvalstīm, kurās ir Pārmērīga budžeta procedūra, ir izveidota pakāpeniska kontroles sistēma, lai nodrošinātu laicīgu un drošu korekciju pārmērīgam deficītam un varētu savlaicīgi noteikt riskus, kuru dēļ dalībvalsts neizlabo pārmērīgu deficītu līdz Padomes noteiktam termiņam. Prasības, kas uzliktas finansiāli nedrošām valstīm tiek racionalizētas tām valstīm, kas šobrīd saņem finanšu palīdzību, tikmēr palielinot uzraudzību, kas ļaus Komisijai labāk novērtēt riskus, kas draud vai ar ko saskaras dalībvalsts, tādējādi, dažos gadījumos, noteikt ievainojamību pirms ir nepieciešama finanšu palīdzība.

<https://www.fm.gov.lv/lv/stabilitates-un-izaugsmes-pakts>